

LEVEN-DE STATISTIEK #3

VAKANTIE-EDITIE

@KAAPSTAD TILBURG

19, 20 EN 21 AUGUSTUS 2022

YAFF + KLAAR

3 UITGANGSPUNTEN

- 3 Over ons
- 4 Agency at the Time of the Anthropocene (B. Latour)
- 6 Waarom een Leven-de Statistiek?
- 10 Vanuit de kunstgeschiedenis

12 BACKSTORY & CONCEPT

- 12 Uitwerking

13 VORM & PRAKTIJK

- 18 Statistiek, verhalen en beelden
- 20 Opgehaalde verhalen

18 PRODUCTEN EN RESULTATEN

- 18 De opgehaalde verhalen
- 17 Waardering
- 30 Reflectie van het werkproces

31 WERKBLAD

Wij zijn collectief YAFF + klaar. Onze focus ligt op sociaal-maatschappelijke vraagstukken. We vinden iets van de wereld en geloven in de kracht van het beeld. Daarom stellen we de vraag: wat kunnen kunstenaars betekenen in een maatschappelijke context?

We doen artistiek onderzoek naar onderwerpen als, de omgevingswet en participatie, vakantie en ontspanning, klimaat en toekomst, de wooncrisis, CO2-uitstoot en kernenergie. Onderwerpen die allemaal ons leven in het nu en de toekomst beïnvloeden. We nemen hierbij ethische, politieke, filosofische en kunsthistorische uitgangspunten mee en zoeken naar hoe we onderwerpen kunnen belichamen. Onze werkmethodes bestaan uit recyclen, bouwen, schrijven, spreken, ontwerpen, naaien, bewegen en maken. Deze methodes vertalen we naar diverse werkvormen zoals souvenirs, levende statistieken, publicaties of publieke acties. Vaak betreden we de publieke ruimte om het onderzoek te delen met voorbijgangers, genodigden of geïnteresseerden.

Dit performatieve aspect gebruiken we om de uitkomsten van ons onderzoek voelbaar en visueel te maken: om hiermee een perspectief te verruimen.

Als collectief werken we samen. Niet omdat het makkelijk is. Belangrijk aan collectiviteit is het uitwisselen van ideeën, technieken, gevoelens en methodes. In de samenwerking spelen kwetsbaarheid en openheid een rol. Iedereen neemt eigen skills mee die we inzetten binnen projecten.

Daarnaast nodigen we anderen uit om deel te nemen binnen ons proces om multiperspectiviteit te bevorderen en buiten onze bubbel te leren. We oefenen met zorg dragen, voor elkaar en voor de wereld en vragen ons af hoe we een duurzame kunstpraktijk kunnen ontwikkelen. Een die toekomstbestendig, zelfverzorgend en zelfkritisch is.

De waardes die we intern in ons collectief ontwikkelen nemen we mee naar buiten en krijgen zo een rol in ons leven, voorbij de drempel van het atelier en ons (individuele) kunstenaarschap.

Van zorgen maken tot zorg dragen,
artistiek handelen als levenshouding.

How can we simultaneously be part of such a long history, have such an important influence, and yet be so late in realizing what has happened and so utterly impotent in our attempts to fix it?

“How are we supposed to react when faced with a piece of news like this one from Le Monde on Tuesday, May 7, 2013: ‘At Mauna Loa, on Friday May 3, the concentration of CO₂ was reaching 399.29 ppm’? How can we absorb the odd novelty of the headline: ‘The amount of CO₂ in the air is the highest it has been for more than 2.5 million years—the threshold of 400 ppm of CO₂, the main agent of global warming, is going to be crossed this year’? Such an extension of both the span of deep history and the impact of our own collective action is made even more troubling by the subtitle in the same article, which quietly states: ‘The maximum permissible CO₂ limit was crossed just before 1990’. So not only do we have to swallow the news that our very recent development has modified a state of affairs that is vastly older than the very existence of the human race (a diagram in the article reminds us that the oldest human

tools are comparatively very recent!), but we have also to absorb the disturbing fact that the drama has been completed and that the main revolutionary event is behind us, since we have already crossed a few of the nine ‘planetary boundaries’ considered by some scientists as the ultimate barrier not to overstep! I think that it is easy for us to agree that, in modernism, people are not equipped with the mental and emotional repertoire to deal with such a vast scale of events; that they have difficulty submitting to such a rapid acceleration for which, in addition, they are supposed to feel responsible while, in the meantime, this call for action has none of the traits of their older revolutionary dreams. How can we simultaneously be part of such a long history, have such an important influence, and yet be so late in realizing what has happened and so utterly impotent in our attempts to fix it?”

Fig 1. Prototyping ‘40 seconden horizon’

Bruno Latour geeft hiermee woorden aan de kritieke situatie waarin we ons als mens bevinden. We overschrijden steeds meer planetaire grenzen die ons eigen welzijn op deze aarde bedreigen. ‘Stikstof’ en ‘CO₂’ zijn voor velen inmiddels heldere begrippen die dagelijks in het journaal voorbij komen; uitstoot die moet minderen. Een duidelijke opdracht. Maar waar begin je met deze collectieve verantwoordelijkheid? Als kunstenaarscollectief reist voor ons ook de vraag naar de rol van de kunstenaar in het zich verhouden tot deze problemen en ontwikkelingen. Want ook al werken we als collectief, ook wij zijn individuen, ook wij zijn burgers, en hebben diverse rollen in ons leven. Specifieker is onze vraag, hoe kun je beeld gebruiken om een gesprek over deze onderwerpen aan te gaan, zonder belerend te zijn, met een vinger te wijzen, maar toch op te roepen tot actieve reflectie en kritische houding? We zoeken naar iets wat interpersoonlijk is, iemand direct aanspreekt en tegelijkertijd het individuele overstijgt om het probleem ook op grotere schaal te duiden. Een onderzoekend antwoord: *Leven-de Statistiek*.

Want ook al werken we als collectief, ook wij zijn individuen, ook wij zijn burgers, en hebben diverse rollen in ons leven.

Een onderzoekende werkvorm

In het werk Leven-de Statistiek staat het gebruiken van statistiek als onderzoekende beeldvorm centraal. Vooral in de economie is dit een belangrijk gegeven (en in ons huidig kapitalistisch, consumentistische Westerse maatschappij mag het duidelijk zijn dat de economie een belangrijke speler is in onze wereld). Om even kort te schetsen wat het belang van economie en statistiek is, springen we even naar het boek Doughnut Economics (2017) waarin Kate Raworth schrijft dat economie de tong is van publiek beleid. Het beïnvloedt en vormt ons denken over de wereld. Om deze reden neemt ze ons mee in een stukje geschiedenis van economie, en de rol van statistieken vanwege hun visuele kracht die zijn uitwerking krijgt in ons handelen. Raworth gebruikt dit verleden om te beargumenteren waarom we onze utilitaire economie en haar oneindige groei ('potentie') niet meer als uitgangspunt moet nemen (en dus helemaal op de schop moet om van korte termijn denken over te gaan naar de lange termijn) in het licht van de klimaatcrisis en het overschrijden van andere planetaire grenzen; en hier vatten we die geschiedenis kort samen om de visuele kracht van statistieken - die zij onderschrijft - te benadrukken.

Beeld, afbeeldingen, diagrammen en kaarten zijn altijd onderdeel geweest van de geschiedenis van de mensheid.

De kracht van statistiek en beeld

Beeld, afbeeldingen, diagrammen en kaarten zijn altijd onderdeel geweest van de geschiedenis van de mensheid. Volgens Raworth zijn we, als

mens, getraind of zelfs gebouwd om hierop goed te reageren. Neurowetenschappers en anderen benadrukken dat het minimale tijd kost voor ons om iets te zien en hier betekenis aan te koppelen; en als kind zien we eerst voordat we leren spreken. We zijn goed in patronen zien en ontdekken, en onthouden dingen beter via beeld omdat dit wordt opgeslagen in ons diepere geheugen. Beeld is dus ontzettend belangrijk.

Een interessant feit dat Raworth noemt gaat over Samuelson, die de bestseller Economics heeft geschreven om studenten te helpen economie te leren. Een belangrijk onderdeel van dit succes waren de afbeeldingen: de grafieken, kaarten en statistieken die in het boek zijn opgenomen. Dit wordt vergeleken door Raworth met de Bijbel, waar geleerden de kennis verkregen uit het Latijn, en waar ongeletterden dezelfde kennis verkregen via beeld, en zo werden de massa's bereikt. Diagrammen en statistieken vormen zo ons denken over de economie, maar buiten economie kun je dus eenzelfde kracht aan die beeldvormen toeschrijven.

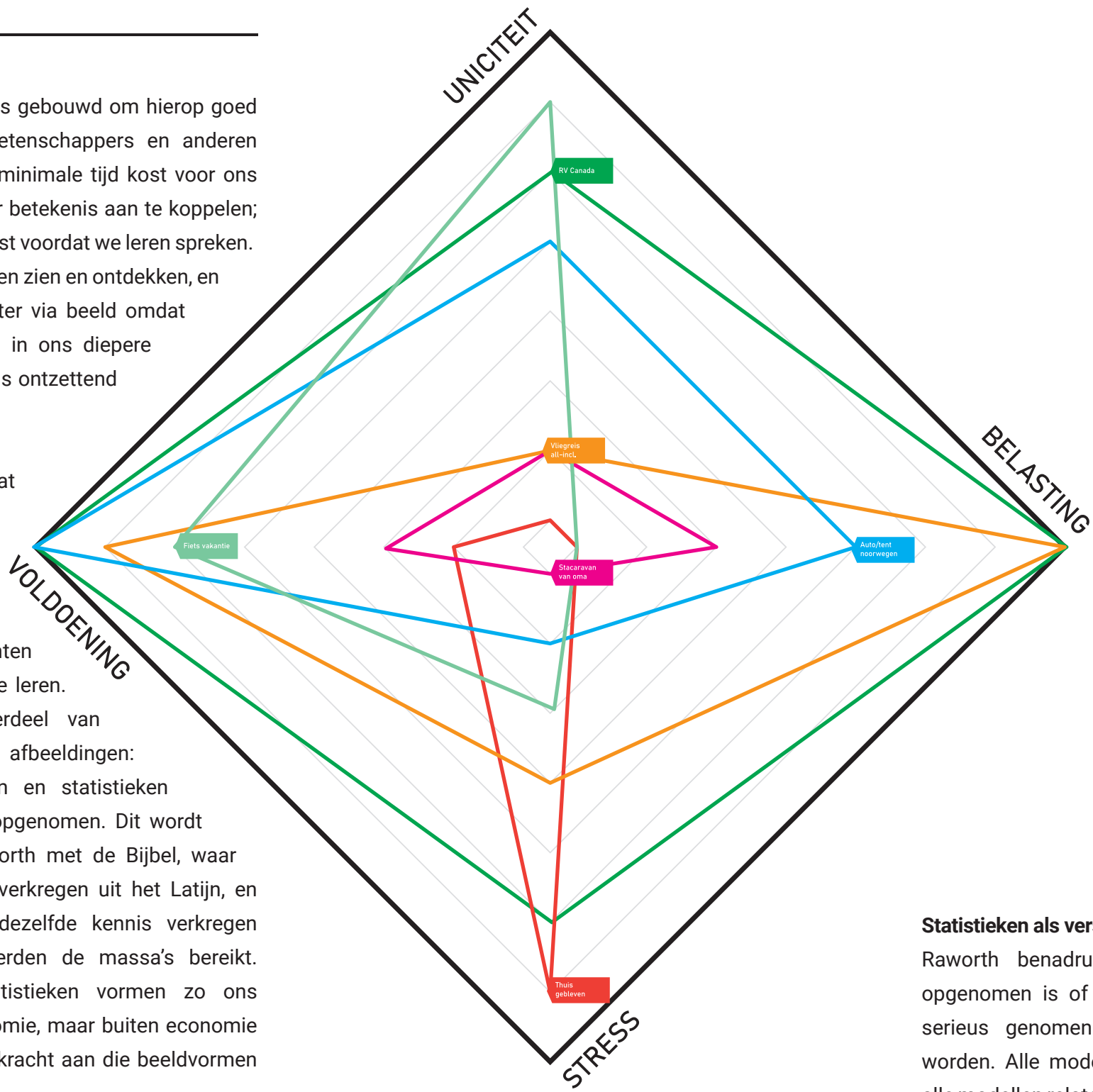

Fig 2. Prototyping statistiek v1

Statistieken als versimpelde ideologische modellen

Raworth benadrukt dat wat er in statistiek opgenomen is of wat er juist niet afgebeeld is serieus genomen (of: niet onderschat) moet worden. Alle modellen zijn een versimpeling. En alle modellen relateren aan een bepaalde ideologie, wereldbeeld of perspectief. Onze concepten en benaderingen zijn biased of bevooroordeeld, net als de verhalen die we vertellen en hoe we ze vertellen. Wanneer je je bewust wordt van je perspectief, of het paradigma waar je in beweegt, dan kun je deze pas bevragen.

Statistieken geven contextuele informatie

Wat statistieken kunnen doen is binnen een afgebakende context een beeld scheppen van een situatie, die doel afhankelijk ingezet kan worden. En daarmee kunnen ze effect hebben op het onderwerp dat wordt aangedaan. Net zoals woorden en metaforen een sterke tekstuele framing geven aan betekenis¹, doen beelden dat via visuele framing (en dat is volgens Raworth de kracht van de Doughnut die ze voorstelt, in het herdenken van ons economisch paradigma). Want beelden blijven hangen, en zijn zoals benoemd bronnen van informatie die we snel kunnen verwerken.

Nu is onze statistiek, de Leven-de Statistiek, duidelijk geen poging tot het neerzetten van statische data. Zoals aangeduid via Raworth is geen enkele statistiek dat. Maar de statistiek die wij gemaakt hebben is 'levend' in de zin dat deze live wordt gecreëerd op basis van de input van mensen. En in het moment houdt onze statistiek de vrijheid om van vorm te veranderen, om elementen toe te voegen en te verwijderen, om vanuit beweging het onderwerp te benaderen. Bovendien verhoudt Leven-de Statistiek zich tot de lichamen van de makers in diens formaat; fysiek handelen is nodig om de statistiek te vormen, in relatie tot de ander die input geeft. Daarnaast verhoudt het zich tot 'leven' in het materiaal, zoals wij zullen toelichten.

¹ Lakoff en Johnson hun werk is bekend van het aantonen van de kracht van taal in relatie tot metaforen, en hoe deze vervolgens ons denken en handelen beïnvloeden. Metaforen (en dus woorden) geven richting aan ons handelen, duiden gevoel, beïnvloeden positieve of negatieve bewegingen, en kaderen ons handelen. Raworth bouwt verder op hun framework.

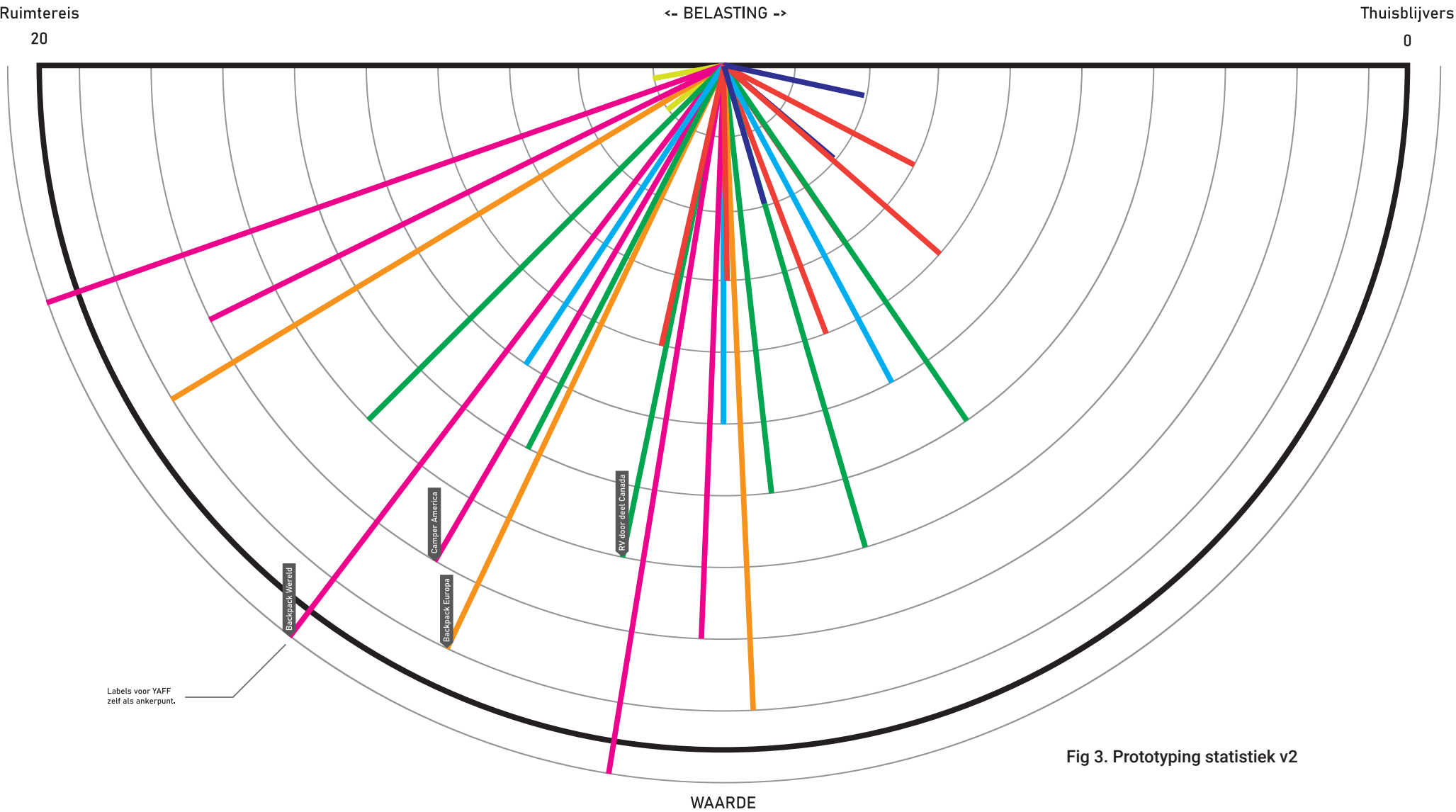

Fig 3. Prototyping statistiek v2

In de kunstgeschiedenis is er de theorie the living presence response. Caroline van Eck noemt situaties zo waarin kijkers de kunstwerken behandelen alsof ze levend zijn, en waarin reacties worden gegeven die ze normaliter aan mensen zouden geven. Denk aan het praten tegen standbeelden, ze zelfs kussen of slaan; geloven dat het kunstwerk naar jou kijkt, luistert of beweegt; of wanneer liefde of haat gevoeld wordt jegens beeld. Dit is niet uitsluitend het geval voor religieuze werken (denk aan een huilend Maria standbeeld).

Naast dat de kijker deze zogenaamde levende eigenschappen toe kan kennen aan het kunstwerk wanneer het 'af' is, kun je ditzelfde fenomeen beschouwen nog tijdens het maakproces, in de relatie tussen de kunstenaar en het materiaal. Een vraag die je vervolgens kan stellen gaat dan over het materiaal zelf, en of dit een bepaalde 'agency' heeft los van het oog van de beschouwer die het werk of het object ervaart alsof het leeft. Volgens Alfred Gell kun je kunstwerken zien als onderdeel van sociale netwerken, wellicht in contrast tot het kunstwerk als autonoom stil object. In dit perspectief van Art Nexus lees je kunst in relatie tot een systeem van acties, en zijn ze zelfs te zien als equivalenten van personen. Van Eck op haar beurt ziet hierin dat Gell kunstwerken als eigen 'social agents' ziet die een intentie hebben tot verandering.

De vraag die we stellen is of je naast de kunstwerken, ook de materialen als agents kan zien, en wat de rol van transformatie is in deze. De transformatie van het materiaal door de kunstenaar is een belangrijk

aspect van de ervaring van de uiteindelijke 'living presence', beweging is nodig om de levende eigenschappen te creëren die het verschil maken van rauw materiaal naar kunstwerk. Een levendige representatie. Wel is het zo vanuit het concept van the living presence response dat het vooral gaat over de ervaring van de toeschouwer die kijkt naar het werk. Ook als je het materiaal zelf agency toekent. Wat we hiervan kunnen opsteken is dat kunstwerken waarin de transformatie meer zichtbaar is, ook meer de ervaring van het leven wordt toegekend aan het uiteindelijke werk, en dat daar dus de communicatie tussen kunstenaar, kunstwerk en toeschouwer groter is. En de mate van die zichtbaarheid van de transformatie is daar dus weer van op invloed.

Leven-de Statistiek maakt gebruik van transformatie in het beeld, het beeld wordt zelfs opgebouwd door de transformatie van materiaal. Deze beweging is gebaseerd op de input van deelnemers en op het materiaal waarin hun antwoorden vertaald worden, in directe relatie tot de kunstenaar(s) die het materiaal hanteert. Er is dus directe communicatie tussen die drie. De Leven-de Statistiek als vorm voor editie #3 op kunstfestival Kaapstad is dan ook om die reden gekozen. Data kon zo direct, fysiek, worden omgezet voor de ogen van de toeschouwer, hen onderdeel makend en invloed geven op het beeld. Dit brengt een gevoel van auteurschap en betrokkenheid met zich mee. En dat was essentieel om het onderwerp van collectieve verantwoordelijkheid in relatie tot CO2 uitstoot versus ontspanning aan te kaarten via het onderwerp van 'vakantie'.

We staan op Kaapstad als “Antropologen uit de Toekomst” die onderzoek doen naar vakantie en reizen, een praktijk die in de toekomst is vervallen. Kritieke opwarming van de aarde verbiedt alle andere dan strikt noodzakelijke CO2 uitstoot. Buitenverblijven is precair door de dunne ozonlaag. Ontspanning blijft noodzakelijk. Gebaseerd op foto’s hebben we een eigen vorm van reizen ontwikkeld. Om deze te verbeteren en te verfijnen is een onderzoek gestart naar de vakantie beleving uit het jaar 2022.

Van informatie naar data

Hoe de informatie van de burger van 2022 te verkrijgen? Data is iets waard. Daarom stellen we een ruil voor: geef ons uw data en u maakt kans op een reis. Bij winst laten we de bezoeker op onze manier een reis maken.

We stellen bezoekers vragen over hun vakantie. De antwoorden die bezoekers geven op vragen over reisbestemming, de lengte van hun verblijf, de hoeveelheid CO2 uitstoot, genoten ontspanning en gezelschap, worden direct in een statistiek genoteerd. In ruil voor antwoord op vragen mogen deelnemers aan het rad draaien voor kans op een reis. Vervolgens levert de draai aan het rad een micro vakantie op. Natuurlijk zijn we benieuwd hoe die bevalt: is de ontspanning vergelijkbaar?

Net zoals het belerend vingertje scheef voelt is ook colportage niet de weg. De bezoeker wordt daarom in stapjes meegenomen in een verhaal met verschillende lagen en belevingen. Meedoen met een spel, data zien veranderen in een beeld, een kleine ervaring van reizen proberen en zelfs een goed gesprek met diepte is mogelijk. Naar al deze handelingen kijken is ook al een beleving.

Rolverdeling

Voor ons onderzoek hebben we maar een aantal dagen. Daarom hebben we in ons team de taken verdeeld: Renée verleidt mensen mee te doen en stuurt de data naar Dagmar: die verwerkt ze direct in een leven-de statistiek. Floor spint het rad van fortuin en begeleidt de winnaars naar hun prijs. Eef en Femke begeleiden de kandidaten. Tenslotte doet Klaar de debriefing: hoe is de reis befallen? is dit een acceptabel alternatief?

Materiaal gebruik en esthetiek

Wanneer we uit een CO2 kritieke toekomst komen is eindeloos hergebruik de norm. Geen bric a brac, maar consequent opnieuw te gebruiken. Kleding, props en statistiek zijn allemaal volgens dit principe gemaakt en vormen een visuele eenheid.

Fig 5. Herbruikbare belettering met plakband en lint

Kleding

Zoals genoemd is het hergebruik van materiaal vanuit ons achtergrond concept essentieel. Dit uitgangspunt is dus allesbepalend voor de esthetiek van al ons werk. Zo hebben we voor onze kleding verschillende strategieën bedacht en gebruikt voor het hergebruiken van stof:

- 1) Het aanpassen van een bestaand stuk
- 2) Een amorse samengestelde wrap uit restlappen gevormd met veiligheidsspelden
- 3) Gecombineerde en minimaal aangepaste bestaande kleding
- 4) Samengesteld kledingstuk uit versleten kleding en restlappen

Wanneer we uit een CO2 kritieke toekomst komen is eindeloos hergebruik de norm. Geen bric a brac, maar consequent opnieuw te gebruiken. Kleding, props en statistiek zijn allemaal volgens dit principe gemaakt en vormen een visuele eenheid.

Fig 6. Stijliconen en inspiratie

Fig 7. Nu een jurk, maar kunnen ook weer broeken zijn

Fig 8. Amorfe doek tot jurk

Fig 9. Amorfe doek tot jurk

Fig 10. Amorfe doek tot jurk

Fig 11. Aangepast kledingstuk en jurk van restlappen en versleten kleding

Fig 12. Met een draai aan het rad win je een (p)reis!

Een klassiek rad van fortuin met daarop aangebracht de gestileerde wereldkaart uit de toekomst. Welke delen liggen dan al onder water? Zijn er nog polen? Het rad is gemaakt van tweedehands spullen, zoals een tafel die opnieuw in elkaar gezet zou kunnen worden. Met een fietswiel en wat spijkers is het een goed werkend rad geworden. Voor dat men aan het rad mocht draaien stelden we wat vragen om onze informatie te verkrijgen, hierover lees je op de volgende pagina's meer.

Wanneer je alleen een overlevering zou hebben van vakantie-reizen, wat zou dat opleveren binnen de beperkingen van de toekomst? Dit zijn de vakanties die we aanbieden als prijs:

40 seconden horizon: een landschap aan de binnenkant van een parasol waarmee je begeleid kunt rondlopen. Op stof geprinte foto's zijn in elkaar geweven om een semi-natuurlijk of organische weergave te vormen van patronen die je tegenkomt in de natuur. Met '40 seconden horizon' hopen we een beleving van ruimte aan te bieden.

Twee minuten aan zee: een gedeconstrueerde strandbeleving, inclusief zoute geur die verneveld wordt, een glas in je hand, voeten in het zand, een zonnebril met gele glazen voor het ultieme rust gevoel, in een dampende mist van zonnebrand. Op de achtergrond hoor je zeemeewuven en het geritsel van kiezels in het water. Ook dit pakket is samengesteld met tweedehands items en creatieve bedenkingen.

Zwemmende beer: Een begeleide qigong oefening genaamd 'zwemmende beer'. Als groep beweeg je samen in een veilige cirkel en waan je je even buiten de winkelstraat. We visualiseren het water dat langzaam tot onze heupen stijgt, waarin we onze armen langzaam strekken, en doen alsof we echt zwemmen. Met onze klauwen rustig door het water, strijkend naar achter, wordt de beweging een aantal keer herhaald. Hiervoor zijn geen items nodig geweest.

Fig 13. Micro-vakantie, twee minuten aan zee

Vragen via het rad

Voorbijgangers worden verzocht mee te doen met een onderzoek. In ruil voor hun data (informatie, antwoorden) kunnen ze een kleine prijs winnen.

Op een speelse manier worden antwoorden over de vakantiebeleving van de deelnemers genoteerd.

Bijna niemand weigert. Op een speelse manier worden antwoorden over de vakantiebeleving van de deelnemers genoteerd. De uitdaging is behalve de concrete gegevens ook de context van de vakantie te ontdekken. De CO2 last wordt zijdelings aangestipt. Af en toe wordt gevraagd of de vliegreis CO2 gecompenseerd is. Of de eventuele ontspanning de hoeveelheid kilometers en CO2 rechtvaardigde. Of het niet ironisch is dat het bezoek aan de fraaie landschappen ze ook vernietigt. Meestal beaamt men de gevolgen van reizen. Tegelijkertijd voelt men zich niet echt verantwoordelijk. Het is een gedachte voor volgend jaar, volgende reis.

Degesprekken zijn aangenaam. Men vertelt graag en uitgebreid over ervaringen en overwegingen. Persoonlijke details worden gedeeld. De waarde van kritische afweging van het eigen CO2 gebruik wordt erkend. Het lijkt of de mededeling dat we uit de toekomst komen de scherpe kanten van een mogelijk oordeel wegneemt. Daarnaast stond iedereen open om aan het rad te draaien, en de prijs te innen die ze aangeboden werd.

Resultaten

Iedere keer wanneer een waarde wordt genoemd wordt deze op het raam vastgetaped. Om de keuze bij subjectieve waardes zoals ontspanning of sociale kwaliteit te vereenvoudigen wordt gebruik gemaakt van beweging of gebaren. Deelnemers geven dan zelf aan waar ongeveer hun waarde zit. Reden voor de vakantie is vrijwel altijd: ontspanning. Werkenden hebben vaak last van ‘stress’. Het is opvallend dat gepensioneerde partners iedere stress ontkennen. Van alle deelnemers lachen alleen de twee jonge vaders de relatie tussen werk en stress weg. Zij lossen

De heilzame kracht van vakantie is ook ‘natuur’. Landschappen, wandelen, zwemmen, fietsen. In de natuur zijn is de meest geroemde omstandigheid.

werkstress op een dagelijkse basis op door te sporten. Fietsen, hardlopen. Meer stress? Meer sport. Vakantie is voor hen een op zichzelf staande gebeurtenis, geen medicijn. De ‘vakantie is ontspanning’ marketing lijkt geslaagd. Terwijl het voorkomen en bestrijden van dagelijkse stress op dagelijkse basis natuurlijk zinniger lijkt. De heilzame kracht van vakantie is ook ‘natuur’. Landschappen, wandelen, zwemmen, fietsen. In de natuur zijn is de meest geroemde omstandigheid.

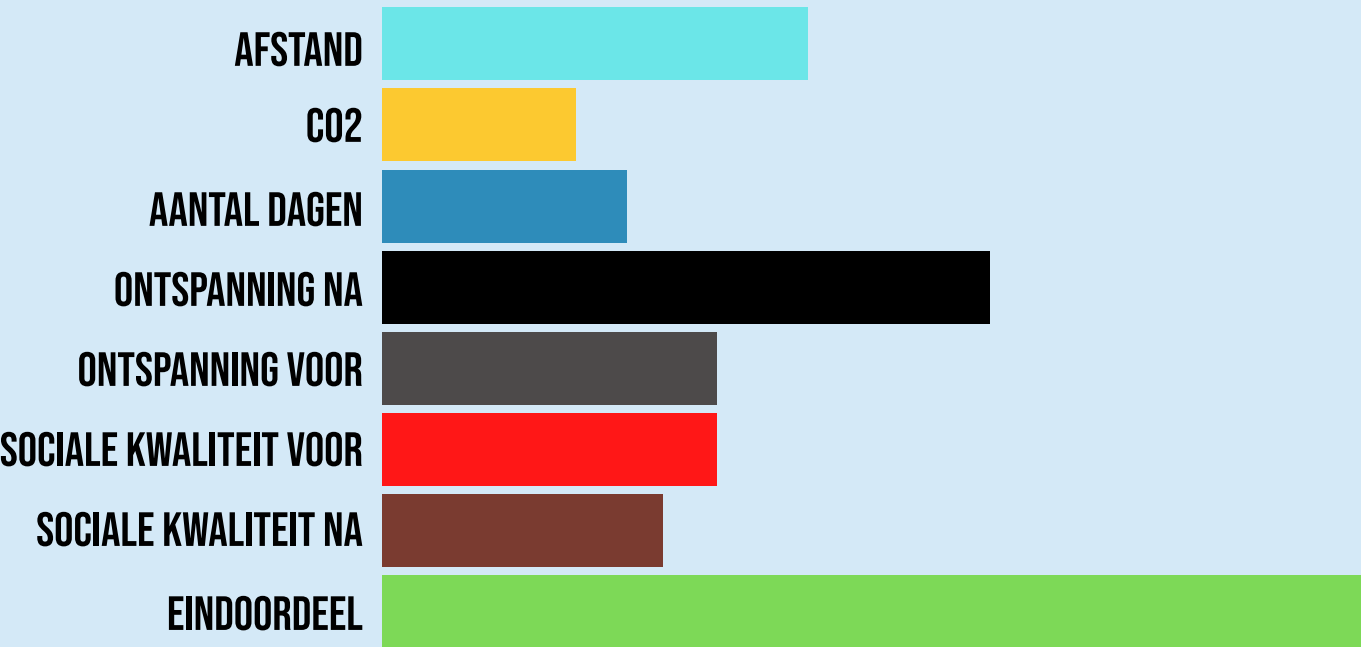

Fig 14. Legenda van statistiek

Data statistiek

Andere mensen leren kennen is ook een bron van vreugde. Aardige mensen tegengekomen, nieuwe mensen leren kennen. Nieuwe vriendjes gemaakt. Gastvrijheid van de bevolking wordt ook genoemd. Anderen overwegen een groepsreis, juist om meer contacten te hebben. Afstand is geen factor in de waardering van de vakantie. De eigen straat en Canada scoren even hoog. Texel of Griekenland onderscheiden zich vooral in waardering op culinair gebied.

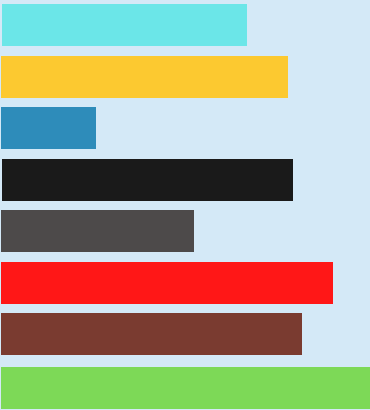
Bijna niemand ziet vakantie als een privilege. Je hebt er gewoon recht op. Ook meerdere malen per jaar. Want als het zomer is kun je naar een camping in Nederland. Als het winter

wordt wil je toch even wat zon halen. Niet lang, een weekje. Het voorstel om langer te gaan en minder vaak vindt weinig weinig weerklank. Het “even weg”, de ontsnap factor, lijkt een vaste verworvenheid. Voor mensen die veel werken, maar evengoed voor mensen met pensioen.

Ondanks de verschillende invullingen zijn de eindwaardering voor de vakanties vrijwel gelijk. Heel soms is er een waardering lager dan 7. Soms een waardering hoger dan 8,5. Verreweg de meeste komen uit op 7 of 8. Ongeacht lengte, activiteit, bestemming of gezelschap. Het lijkt of het feit dat er op vakantie gegaan wordt op zich reden tot tevredenheid is.

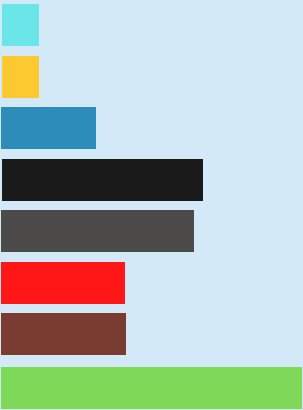
Twee dames, middelbare leeftijd

Eén komt net terug van vakantie. Bestemming: Zuid Spanje. Vervoer: vliegtuig. Gezelschap: met zoon. Duur: 1 week . Doel: ontspanning, cultuur. De week was zalig. Veel gezien, Alhambra, Mezquita, musea, muziek. Was wel heel heet, dus van bar naar bar met airco. Was samen met zoon. Heel gezellig. Kwam ontspannen terug. Maar is sowieso een ontspannen type. Een city trip. Beleving was een 8! Microvakantie: strandstoel

Marcella, begin 20

Is op dit moment op vakantie met haar ouders en haar zus. Komt uit Amsterdam en is voor een week in Brabant, in een huisje. Ze zijn met de auto. Is vandaag shoppen in Tilburg, gaat nog naar Efteling. De rust is fijn, vergeleken met Amsterdam. Het is fijn, alleen wel veel ruzie met haar oudere zus. Dit is niet haar favoriete vakantie. Portugal, 2 jaar geleden, met het vliegtuig, was fijner. Zwemmen, mooi weer. De ruzies met haar zus waren hetzelfde. Stress heeft ze niet. Deze vakantie geeft ze een 7. Die in Portugal een 8. Microvakantie: de zwemmende beer

Corné en Merel, jonge mensen

Merel is met haar vriend naar Spanje gereden, 2 weken. Op bezoek o.a. bij haar schoonvader. Ja, mooi weer, ja, mooi landschap. Toch was het niet geweldig. De schoonvader schakelde steeds terug. Als het gesprek inhoud kreeg maakte hij het plat. Heel frustrerend. De 10 dagen bij hem duurden lang. Een 5. Stressvol. Microvakantie: de zwemmende beer

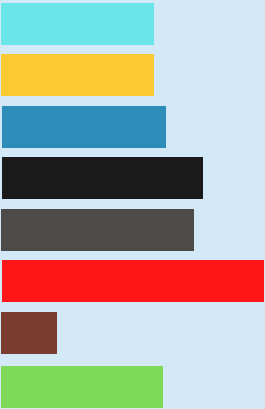
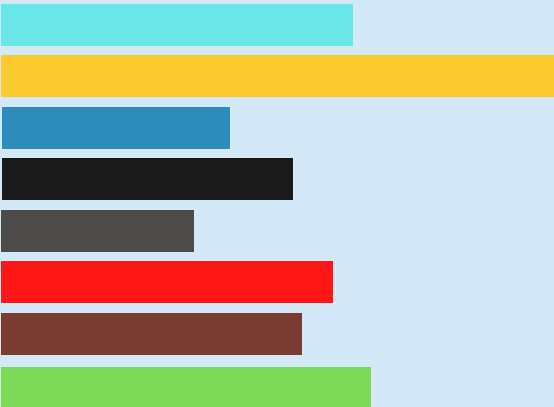

Fig 15. Beeldende notities van de gesprekken

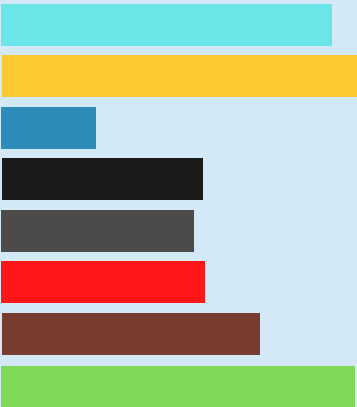
Twee oudere vrouwen, zeventig plus.

Jazeker heeft ze gereisd dit jaar. Een aantal keer. In het voorjaar naar Canada. Ontario, 10 dagen, familiebezoek. Was indrukwekkend. Want haar dementerende zuster had haar herkend. Grote vreugde en ontroering daarover. Een vermoeiende reis was het wel. Dan hier op bezoek, dan daar. Grote afstanden met de auto. Maar memorabel, een tien. Is daarna nog wel naar Frankrijk geweest, met de camper, en gaat nog weg. Stress? Doe niet zo gek. Op mijn leeftijd. Nee hoor. CO2? Het zal haar tijd wel duren. Microvakantie: panorama parasol.. Commentaar: saai, ga liever echt weg.

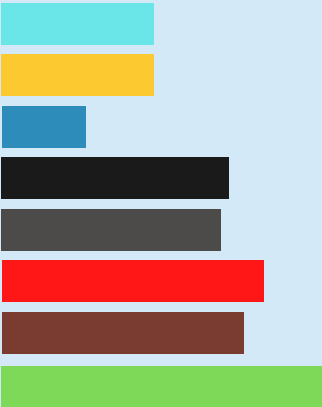
Ouder stel, Marjan en Johan

Naar Griekenland. Gevlogen. Verblijf in appartement. Marjan heeft stress van haar werk en moet ontspannen. Johan is pensionado en heeft geen stress meer. Houdt wel van vreemde landen en de mooie natuur. Johan vindt het goed en belangrijk werk dat we verrichten. Hij twijfelt over verre reizen. Wij sterken hem in die idee. Bovendien heeft hij al genoeg gezien. Marjan is een beetje stil. Ze wordt nu eigenlijk bij verstek een slechterik. De stress op het werk komt doordat er te weinig mensen zijn, ze werkt eigenlijk voor 1,5. Ze hebben het heel gezellig gehad, goed. Zij is lekker ontspannen. Microvakantie: panorama parasol. Ze zijn er blij mee. Complimenten nogmaals voor het belangrijke werk.

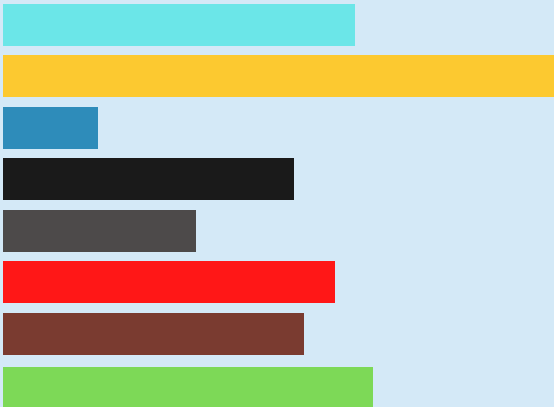
Moeder en tiener dochter, Marleen en Myrthe

Naar Schotland, Edinburgh, met auto en ferry. Op de camping. Gewoon vakantie, niet echt een reden. Een week. Hun temperamenten zijn verschillend. Marleen wil er op uit, wandelen, dingen zien. Myrthe wil chillen op de camping. Ze hebben nog wel samen dingen gedaan. Hoogtepunt is de Hogwarts Express, de Harry Potter Express. Inderdaad waren er meningsverschillen, die duren nooit lang. De vakantie krijgt een 8 van moeder, een stellige 7 van dochter. Microvakantie: panorama parasol. Met plezier.

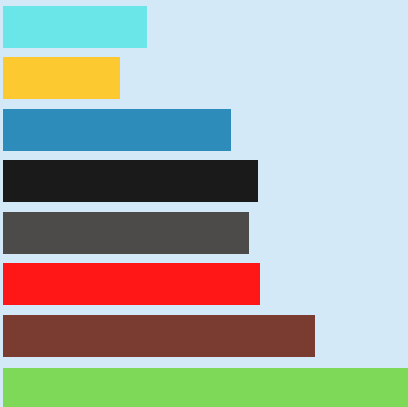
Wilma, gepensioneerde

Wilma gaat niet op vakantie. Zij maakt reizen in haar directe omgeving. Favoriete bestemming is o.a. De Drunense duinen. Zij is lichamelijk niet sterk, haar fiets houdt haar voldoende mobiel. Iedere dag probeert ze optimaal te genieten van vogels, bloemen en van mensen. Ze is trots dat ze opgenomen wordt in een statistiek. Ze valt eigenlijk overal buiten. Haar CO2 profiel is extreem laag, geen auto, kleding tweedehands, zuinig met spullen. Ze mist niets, heeft alles. Alleen niet meer zo veel tijd. Haar geen vakantie geeft ze een negen. Microvakantie: strandstoel. De strandvakantie doet haar denken aan haar jeugd in Zeeland.

Jong gezin, 2 kinderen

Net naar Frankrijk geweest en naar Duitsland. Met de auto, 3 weken. Ze hebben een vouwwagen. Was het fijn? Zwemmen is dochters favoriet. Vooral de regenboog glijbaan in het zwembad. Het is een prima vakantie, voor de kinderen. De ouders klinken een beetje vermoeid. Boeken gelezen, gewandeld. Het valt mee. Een acht is het. Microvakantie: de zwemmende beer

Twee vaders met kleine kinderen

Eentje die wil wel vertellen over zijn vakantie naar Toscane. Want dat was heerlijk en dikke prima. Of hij vakantie echt nodig heeft? Nee niet echt, het hoort er gewoon bij en is nou eenmaal leuk. Maar voor de reis was het ook al dikke prima. Cijfer voor en na? Die vraag doet hem niet zoveel, zijn hele leven zou hij namelijk een 9 geven. Hoe doe je dat dan? Lekker sporten, biertje drinken, leuke dingen doen, goed voor jezelf zorgen: je kan er zelf wat van maken. Minpunt vakantie? De afwas, dat is vreselijke tijdverspilling. Microvakantie: strandstoel. De twee minuten aan zee doet hem goed: mist wel een koud biertje

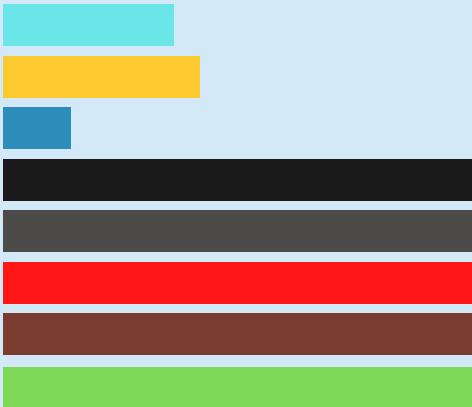

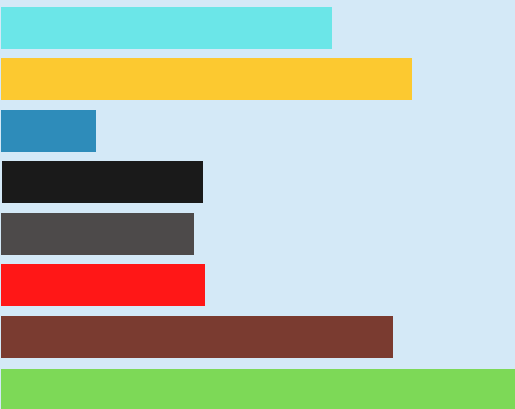
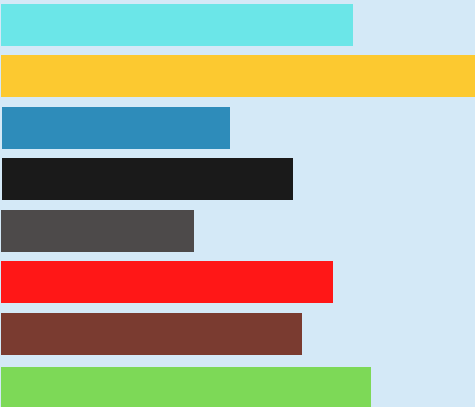

Fig 16. De Leven-de Statistiek

Eva, haar dochtertje en haar vader

Een indrukwekkende reis was het, om naar het verre Noorwegen af te reizen om daar orka's te zien. Dat terwijl de diesel op dat moment bijna de 3 euro per liter aantikt. Als je orka's wilt zien moet je namelijk maar net geluk hebben, je hebt maar een kans. Maar mocht het niet zo zijn, ook prima: hij is een rasechte optimist, die het glas eerder halfvol ziet dan halfleeg. Te zien krijgt hij ze, een orka gezin van drie. Hij heeft wat filmpjes kunnen schieten die hij enthousiast aan ons laat zien: inderdaad, drie gladde ruggen die door het water glijden. Hoe was het om ze te zien? Qua bezieling was het geweldig, daarnaast deden het orka gezin hem aan zijn dochter denken: ook een gezinnetje van drie. Cijfer? 10! We vragen ons af of hij dan nog wel ooit op vakantie hoeft... Eva is ook op vakantie geweest, iets dichterbij: namelijk naar Frankrijk. Ze hadden het heerlijk gehad, stonden bij een riviertje waar hun kleine dochter de hele dag in kon spelen. Peinzend onderbreekt vader het gesprek, ja het is toch wat dat klimaat: nu moeten jullie (dochter Eva) de rommel opruimen. Toch nog even het cijfer uit Eva peuteren dan maar: ook een dikke 10.

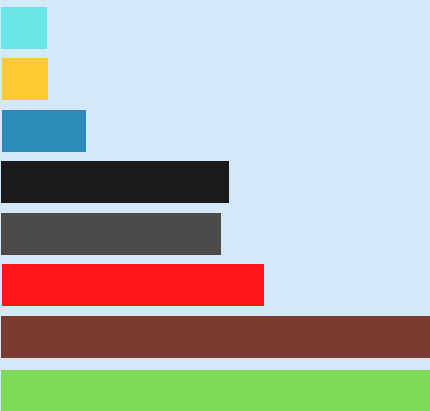
Microvakantie: panorama parasol. Met plezier.

Olivier

Olivier ging op vakantie met zijn lange-afstands vriendin. Ze maakte een trip door Duitsland waar ze couchsurfen. Een pracht reis was het, heel fijn, met heel veel liefde. Het was ook een droevige reis geweest: hij en zijn lange-afstands vriendin hadden de relatie beëindigd. De afstand was te moeilijk te overbruggen. Wanneer we vragen naar bezieling krijgt de reis een enorm hoog cijfer – ook kijkt hij met weemoed terug naar zijn liefde. Cijfer: 9

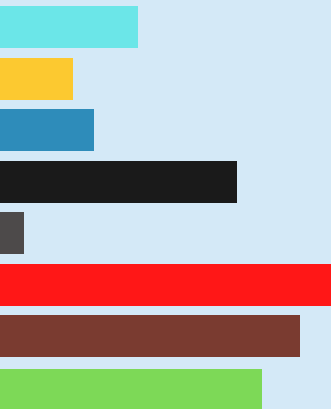
Microvakantie: de zwemmende beer

Twee Duitse toeristen

De een deed het woord, hij werkt in de IT als manager. Een stressvolle baan, waar je zeker vakantie voor nodig hebt om van bij te komen. Daarvoor komen ze naar Nederland. Ze hebben al verschillende highlights van Nederland bezocht, als ze een hoogtepunt moeten noemen dan is dat wel de Efteling. Hoe ze dat vonden? Leuk, maar ook erg druk. Hoe ervaren ze de hele vakantie? Toch ook wel een beetje stressvol en als ze daar een cijfer aankoppelen is het een 7+. Het is niet helemaal zeker of de vakantie hem weer ontspannen naar zijn werk zal sturen...

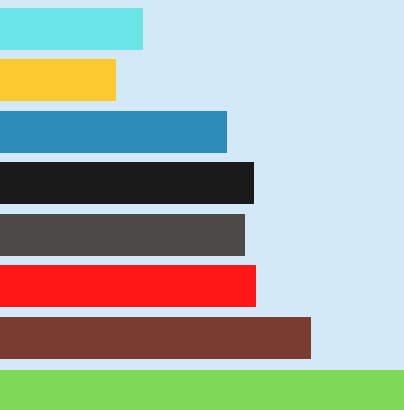
Microvakantie: panorama parasol

Twee vriendinnen

De een is op vakantie geweest, met de vouwwagen naar Frankrijk. Daar staat ze op een municipal met haar partner, en zij zijn daar helemaal alleen! Dat vonden ze heerlijk en was precies wat ze nodig hadden. Een cijfer toch zeker wel een 8. De ander is thuisgebleven, dat kwam omdat ze kittens had waar ze graag een foto van laat zien. Een cijfer blijft uit.

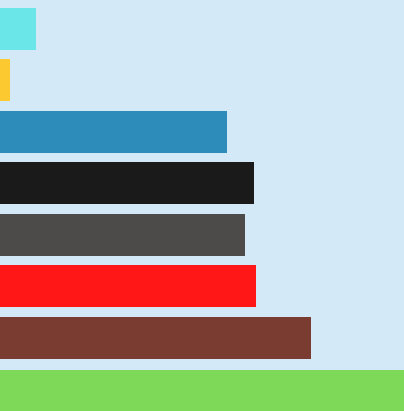
Microvakantie: de zwemmende beer

Opa & oma, en twee kleinkinderen

Of ze op vakantie gaan? Jazeker, ze gaan naar de Beekse Bergen. Maar ze moeten nog gaan hoor, dus het is in het vooruitzicht. De opa en oma geven een beetje context, ze gaan namelijk heel lang op de camping zijn. Daaruit maken we op dat papa en mama gaan scheiden, en de kinderen en een van de ouders intrek zullen nemen op de camping. Maar ze gaan het er vast heel fijn hebben, roepen de kinderen. Een cijfer kunnen ze nog niet geven.

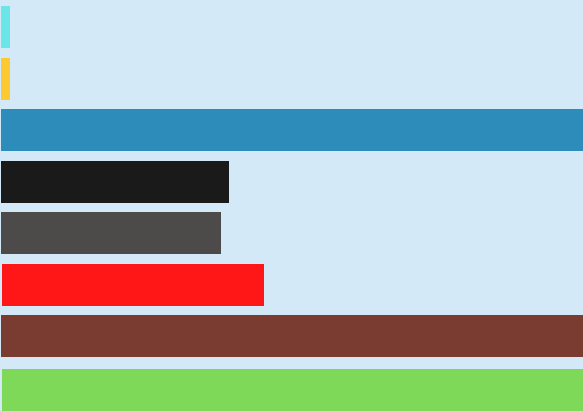
Microvakantie: panorama parasol. Ze genieten er erg van! Het jongetje roept dat hij papegaaien heeft gezien. Bij het uitzwaaien naar hun volgende bestemming krijgen wij een knuffel.

12 kinderen en hun begeleiders

Of ze op vakantie gaan, nouuuu misschien niet weg, maar dat doet niet af aan hun vakantiegevoel! De hele zomer lang is namelijk hun straat omgetoverd tot Leefstraat! Een trial waarin een straat afgesloten wordt voor auto's zodat bewoners zelf richting kunnen geven aan hun straat. Voor de twaalf kinderen resulteert dat in een groot feest. De hele zomer eten ze samen, doen ze spelletjes, steppen en skaten ze en nog veel meer. De beste vakantie van hun leven! Een cijfer? 10! Nee, dat is niet hoog genoeg, een 12! Het is onze hoogste score van vakantie die ook nog eens het dichtst bij huis licht. Een prijs willen ze zeker. Ze winnen de strandvakantie, alleen is er maar een geluksvogel die hem in ontvangst mag nemen. Wie is dat? Een vader die bij een van de kinderen hoort. Hij heeft eigenlijk een hekel aan strandvakanties, maar eenmaal in de stoel kan hij er zich prima aan overgeven.

Prijs: strandstoel

Stel: Hongaar en een Belgische

Ze zijn samen op vakantie geweest, jazeker. Naar....? Ze vertellen over een unieke ervaring. Ze stonden op een plein vol mensen, en opeens konden ze onder een zeepbel staan zo groot als zichzelf. Wat zo bijzonder was hieraan was dat ze ondanks het drukke plein, ze zich helemaal samen voelde. Het toppunt van romantiek! Cijfer? Een 9 toch zeker wel! Ze nemen heel graag een prijs in ontvangst en ze winnen de 40 seconden horizon. De romantiek is niet ver weg, zo gauw de paraplu over hen zakt kussen ze elkaar.

Prijs: panorama parasol

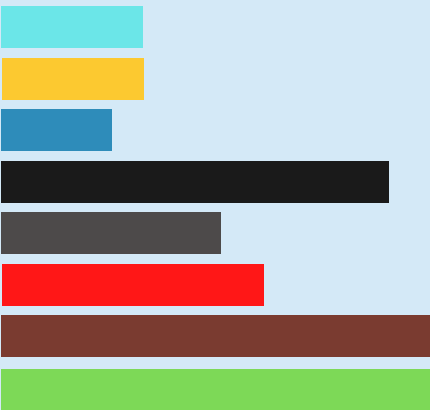

Fig 17. Rest van statistiek

Op basis van alle gesprekken gedurende het Kaapstad weekend vielen meerdere zaken op. Allereerst was dat naast ontspanning en natuur het leren kennen van nieuwe mensen ook een bron van vreugde is, voor jong en oud. Aardige mensen tegengekomen, nieuwe mensen leren kennen. Nieuwe vriendjes maken. Gastvrijheid van de bevolking wordt ook genoemd. Anderen overwegen een groepsreis, juist om meer contacten te hebben.

Ondanks de verschillende invullingen zijn de eindwaardering voor de vakanties vrijwel gelijk. Heel soms is er een waardering lager dan 7. Soms een waardering hoger dan 8,5. Verreweg de meeste komen uit op 7 of 8. Ongeacht lengte, activiteit, bestemming of gezelschap. Het lijkt of het feit dat er op vakantie gegaan wordt op zich reden tot tevredenheid is.

Fig 18. Toeschouwer van de Leven-de Statistiek

Fig 19. Aan het werk

Intern proces

Collectiviteit in scheppende processen kan leiden tot positieve ruimte; maar ook tot een democratisch pad naar het midden waarin scherpheid wordt verloren. Artistieke keuzes of momenten vinden plaats tijdens het handelen, en kunnen kritisch bekeken worden wanneer 'bedoeling' en daadwerkelijk 'effect' of resultaat naast elkaar worden gezet. Concreet gezien worden de keuzes tijdens het handelen niet alleen beïnvloedt door het bedachte concept vooraf; lastigheden zoals het materiaal, handen die verkeerd staan, of het voelen van tijdsdruk, beïnvloeden de artistieke keuzes. Hierbij is het belangrijk om op tijd uit dat proces te stappen, te kijken, toeschouwer te worden: om net als in het schrijven, te herlezen, te strepen, en redactie te voeren. Dit is een element om als groep in

de gaten te houden, soms is de ene persoon wellicht te snel tevreden wanneer een ander groepslid zijn zegen uitspreekt. Het concept van verantwoordelijkheid is hierbij nog een belangrijk element, omdat gedeeld creëren kan leiden tot een daadwerkelijk gevoel van prangende verantwoordelijkheid. Wanneer je individueel werkt moet je zelf scherp zijn en iets 'goed' doen, maar in een groep kan dit bij een ander neergelegd worden, en opgekomen twijfels dobberen opzij. Dit kan fataal zijn als het om scherpheid of 'edge' gaat in het artistieke proces. Dan is de vraag: hoe als collectief de verantwoordelijkheid scherp te krijgen, te bespreken, af te stemmen, samen te voelen? Dit zijn vragen en ervaringen die vorm hebben gekregen tijdens het Kaapstad proces.

YAFF + Klaar